

Tóvay Nagy Péter Timár Sándor – 95

Az alábbi összeállítással Timár Sándort köszöntjük 95. születésnapja alkalmából.

Timár Sándor¹ az Állami Balett Intézet, majd a Magyar Táncművészeti Főiskola oktatójaként az 1971-ben induló néptánc tagozat megalapítója vezető mestere volt, Györgyfalvy Katalinnal. 1983-ig tagozatvezető, majd 1984 és 1990 között a Néptánc Tanszék tanszékvezetője. Az első (1971–1975), a második (1975–1979) és a harmadik (1979–1983) néptánc osztály évfolyamvezetője. 2019-től a Magyar Táncművészeti Egyetem címzetes egyetemi tanára. A következő összeállítás Timár Sándor Táncbeli táncszók (1973) című koreográfiájának korabeli visszhangját idézi fel.

Táncbeli táncszók (1973)

„Negyedszer rendezték meg Szegeden a nemzetközi néptáncfesztivált [IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál, 1973. július 14–21.] . (...) Eredeti gyimesi anyagot dolgozott fel Timár Sándor a koreográfiai versenyre, Táncszó címmel, melyhez a táncban elhangzó ritmusos kiáltásokat – táncszókat – Nagy László írta, külön az együttes részére, Táncszók a Bartók Együttesnek című versében. Mai fiatalokról, mai fiataloknak szól a vers. A táncnak megérdemelt, nagy sikere volt, Timár Sándor koreográfiai díjat kapott érte.”²

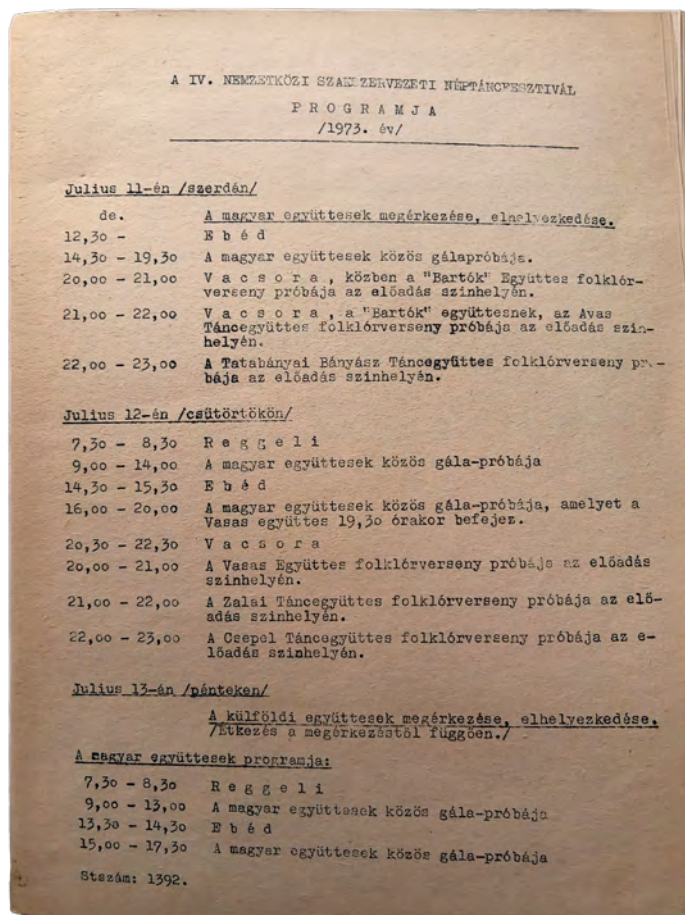
¹ Timár Sándor a SZOT Művészegyüttes (1951–1955), a Bartók Béla Táncegyüttes (1958–1981), az Állami Népi Együttes (1981–1996), a Csillagszeműek (1993–) vezetője, a hetvenes években a magyar táncművészet egyik elindítója.

² Hidas, 1973. A koreográfia a III. helyezést érte el. Más források nem közölnek érdemi információt a koreográfiáról (Kiosztották a néptáncfesztivál díjait. Csongrád Megyei Hírlap, 1973. 07. 22. / 170. sz. 9.; Kitűnő bemutatók – nagyszerű verseny Dr. Ortutay Gyula akadémikus nyilatkozata. Csongrád Megyei Hírlap, 1973. 07. 24. / 171. sz. 4.; Hegyen-völgyön lakodalom. Csongrád Megyei Hírlap, 1973. 07. 24. / 171. sz. 4.; Tandi Lajos: Hegyen-völgyön lakodalom. Délmagyarország, 1973. 07. 22. / 170. sz. 5.; A népi tánc ünnepe Megkezdődött a IV. nemzetközi szakszervezeti fesztivál. Pest Megyei Hírlap, 1973. 07. 15. / 164. sz. 4.; N: Aranypapucs a bolgároknak. Gálaesttel fejeződött be a nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál. Pest Megyei Hírlap, 1973. 07. 24. / 171. sz. 4.; A IV. nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál Szegeden. Népművelés, 1973. 05. 01. / 5. sz. 41.; N: Aranypapucs a bolgároknak. Gálaesttel fejeződött be a nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál. Pest Megyei Hírlap, 1973. 07. 24. / 171. sz. 4.; Koreográfiai verseny. Délmagyarország. 07. 19. / 167. sz. 5.; S.E.: Megkezdődött a néptáncfesztivál Ünnepléses megnyitó. Folklorverseny Újszegeden. Délmagyarország, 1973. 07. 15. / 164. sz. 5.)

„A Fővárosi Művelődési Ház és a Népművelési Intézet december 9-én Táncantológia '73. címmel műsort rendezett a Madách Színházban. A matinén 16 együttes szerepelt.”³

„Ünnep és rítus, harmónia és diszharmónia, hitvallás és protestálás, a dráma sötét színei és üde játékoság váltotta egymást a Madách Színház színpadán, amikor 1973 végén is sor került az amatőr néptáncművészet immár hagyományos decemberi bemutatójára. (...) És ismét társadalmi probléma, ifjúságunk helyét kereső hangja dübörgött Nagy László Timár Sándor: Táncszók című művében is (VDSZ Bartók Táncegyüttese). A csujogatásként elhangzó költemény (kár, hogy csak foszlányait lehetett érteni) a zene nélkül járt csángó táncokkal ötvöződött.”⁴

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál programja (A fotók a Táncarchívum gyűjteményéből származnak)

³ Bojár, 1974. A műsorban Timár a Táncszók koreográfiáján kívül például az alábbi művek szerepeltek: Kricskovicz Antal: Ruzicsáló, Györgyfalvy Katalin: Montázs, Stoller Antal: Cigánytánc. Az estről szóló beszámoló közül az alábbiak nem emlékeztek meg Táncbéli táncszók koreográfiáról. (Rajk András: Táncantológia'73. Népszava, 1974-01-31 / 25. szám, 4., Maácz László: Táncantológia'73. Magyar Nemzet, 1973. -12-19 / 296. szám, 4.) A műsort a sikerre való tekintettel 1974. januárjában megismételték (V. ZS.: Kirobbanó siker. Petőfi Népe, 1974-01-29 / 23. szám, 1.)

⁴ Pesovár, 1974.

„A budapesti művészeti hetek új, izgalmas színpoltja volt az operettszínházi »Koreográfus portrék« című táncbemutató. A Galambos Tibor szerkesztette és rendezte műsorban kilenc magyar koreográfus mutatta be legjobb munkáit. (...) Timár Sándor Nagy László versére, a Táncszókra komponálta művét. A táncszókat, más néven csujogókat tánc közben, a hangulat fokozódásakor kiabálják be a mulatságokon. A ritmusra recitált versikék a mulatozók szokásait, cselekedeteit és indulati kitöréseit fogalmazzák meg. A Gyimesben, Mezőségyben általában a romániai magyar településeken sokat gyűjtöttek ezekből a kis rigmusokból. Nagy László a csujogóra alapozva önálló verset alkotott. Timár felosztva és kórusba mondatva a szöveget mindössze gardonnal adva ritmust, e versre táncoltatja együttesét. Rendkívül egyszerű, táncművészi formákat felidéző termékdoldásaival – félkör, csoportos felállítás, rögtönzések, sűrű, falszerű mozgás – a közösség egységét jelképezi, amit felerősít a zárószöveg is. Ezek a formák azonban nem adtak újat, hagyományos néptáncfeldolgozások. A tánc sodró lendületű, hatásos, szép motívumokból áll – mégis hiányérzetet kelt. Minek kellett ehhez Nagy László verse? A két alkotás nem válik eggyé! Volt egy szöveg – amely lehetett volna eredeti csujogó is –, annak a ritmusára táncoltak, illetve elmondták azt a gardon ritmusára. A szöveg elsikkadt, s nemcsak a dübörgéstől, hanem azért is, mert más szöveget mondani színpadon, mint falusi táncteremben. Timár semmit se változtatott az eredeti motívumanyagon, ez korlátozza a színpadi felhasználhatóságot, nem tűr meg semmi »tematikát«, az az életérzés uralkodik, amely létrehozta. Érezni, hogy Timár többet akart, mint »hangulatot« tenni a színpadra, de egyrészt túl didaktikus anyagot választott, másrészt nem merte vállalni a művészi beavatkozás felelősségét. A folklórt nem mint célt, hanem mint kifejezési lehetőséget kell felhasználni, ez itt még nem sikerült.”⁵

„Tapsoltunk is, hiszen ezek a darabok kitűnő mesterek alkotásai, koreográfusaink kincsházának értékjelző darabjai. Közben csupán azon dohogtunk, hogy nem színházteremben láttuk őket, mert hát szabad téren megereszkedett az a feszesség, amely savát és borsát adja ezeknek a táncoknak. Ezért tűnt sokak számára érthetetlennek Timár Sándor Nagy László versére készített korszakos jelentőségű kompozíciója is, amelynek előadása során a belső erőt és dinamizmust olykor felváltotta a görcsös erőlködés. Akadtak azért meghitt, örömteli percek is, ilyenkor boldogan talált egymásra színpad és közönség.”⁶

„[Nagy László Naplója] 1976. május 21. péntek. Kevés pihenés: fél 6-kor a Corvin téren, Népműv. Int. Táncpartik, a Táncszókat is táncolják.”⁷

„Ezen a nyáron [1973] a Szegedi Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztiválra is meghívást kaptunk. A koreográfiai versenyre új táncot kértek. A Sebő-együttes ebben az időben Japánba készült. Akkor még nem volt másik zenekarunk, s elutazásuk nagy gondot jelentett. A folklorista Martin György lakásán erről beszélgetve Sebő Ferencnek támadt az az ötlete, hogy a szolnoki tapasztalatokra támaszkodva ütőgardonra és csujogásra készítek táncot, akkor nem kell zenekar. A gardont egy ügyes táncos is ütheti, a csujogás pedig egy mai költőnk erre a célra írt táncverse legyen. Sebő Ferenc vállalta, hogy beszél Nagy Lászlóval. A költő eljött a Bartók együttes próbájára, ahol bemutatták az eredeti, társastánc formában élő gyimesi táncokat. Ezek tetszettek Nagy Lászlónak, hiszen a lányok és fiúk úgy ropták, mintha táncházban lettek volna. Hamarosan megszületett a vers, s akkor kezdődött a nagy munka: a versekre kezdtem készíteni

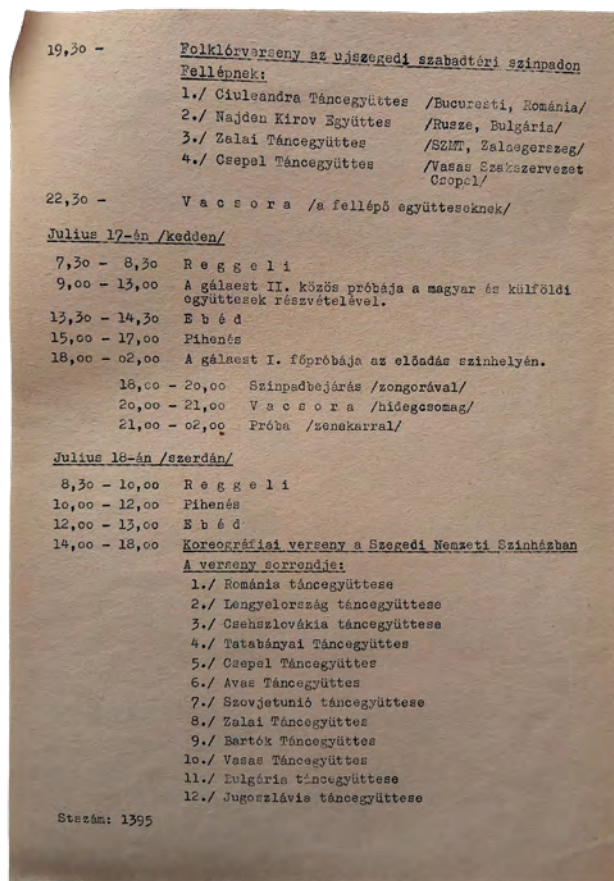
⁵ Böjte, 1975.

⁶ Molnár, 1975.

⁷ Nagy, 1994. 237.

az új koreográfiát, melynek lépésanyaga az ősi folklórkinccs maradt, még a verseket is az eredeti csujogatásnak megfelelően hangsúlyozva kiáltották a táncosok. Az új táncnak az első bemutatón és később is nagy sikere volt, talán azért, mert az ifúsághoz szól, és a tánc házak tiszta, friss légkörét idézi. Ez esetben még a díszes csángó viseletről is lemondunk: a táncot hétköznapi viseletben mutatjuk be. Nagy László Táncbéli táncszókjá lett a koreográfia címe is. A közös munka sikere ismét bebizonyította, hogy a tánc a költészettel karöltve az életet még színesebben, sokoldalúbban, teljesebben fejezi ki.”⁸

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál programja
(A fotók a Táncarchívum gyűjteményéből származnak)

„A Táncszókkal kezdem (Timár Sándor koreográfiája a Bartók Együttes előadásában – a bemutató a szolnoki fesztiválon volt, 1975-ben).⁹ A Táncszók annak a társadalmi magatartásnak a megfogalmazása, amely az ifúság helykeresésével indult útnak a hatvanas évek közepén a beat-korszakban, s amely magatartás a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején az ifúsági agitatív protestáló színjátszó mozgalomban jut kifejezésre. Ott korlátokba ütközve és kimerülve az ifúság közösségi törekvése a folklórmozgalomban lel új talajt, szellemi, világnézeti törekvése pedig itt

⁸ Timár, 1977. 35.

⁹ Megjegyzés: téves megállapítás.

a tematikus táncvonalatban, éppen a Táncszókban fogalmazódik meg ismét, még egyszer. (A beat és a színjátszó mozgalom eszközeit a nemzetközileg kibontakozó hasonló mozgalmakéból vette. A népi színjátszás és a folklór más formái csak mint kuriózum – főleg a népi csúfolódók kamaszos mezbe öltöztetése révén – voltak benne jelen. A legnagyobb erejű és teljesítményű drámai protestáló-agitatív előadások nem ebből az eszközből építkeztek. A színjátszó mozgalomra legnagyobb hatással éppen a lengyel ifjúsági színház és a lengyel Grotowski kísérleti színházának eszközei, a brechti színház és a forradalom utáni korai szovjet és az akkori német színházi mozgalom volt.)

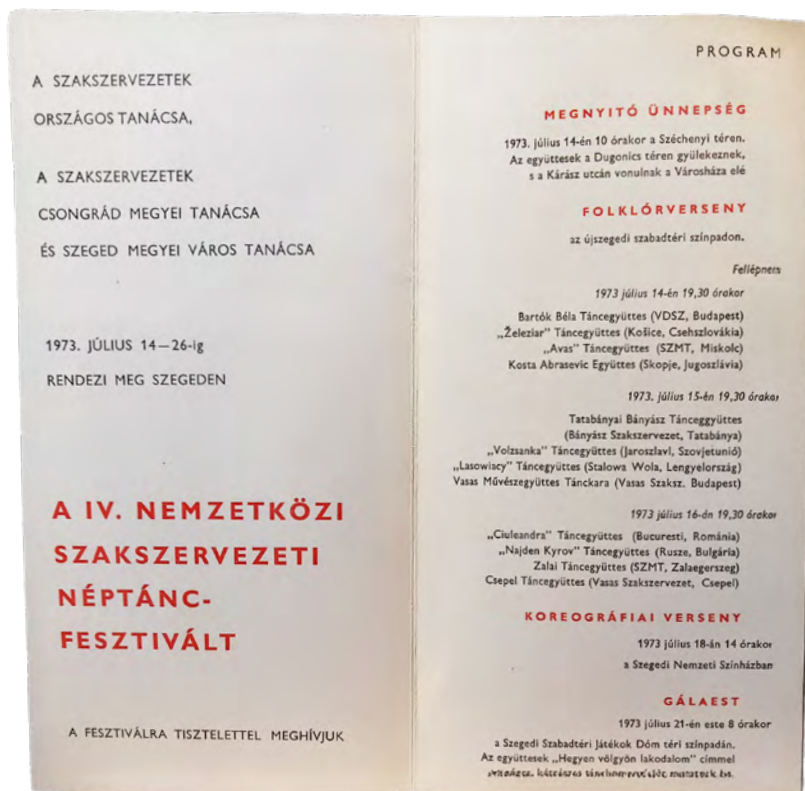

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál meghívója

A Táncszók azért is különösen fontos, mert a folklór eszközeivel, a tánc anyanyelvi formáiban fogalmazza meg az ifjúság törekvéseit. Beemeli azt a magyar kultúra folytonosságába azzal, hogy rádöbbsen a „fényes szelek” korszakának szellemi-politikai-közösségi mozgalmával való rokonságra. A műhely, ahol a tánc született, a Bartók Együttes volt. A tánchoz Nagy László írta a verset, a Táncbéli táncszókat. A vers az ifjúság kiáltása, önmaga tiszta energiáinak a szépre való felajánlása. Kihívás az elfogadtatásra. Sebő Ferenc az ifjúság mai igényét, ízlését közvetíti. A beatzene vonzásának visszaesésével keresi azt az igényes zenei stílust, amely az ifjúságot kielégítheti, így talál rá az archaikus, régi stílusú népzeneire és előadási módra. Timár Sándor ugyanezt a táncanyagban kutatja. Közösen hozzák létre a Kassák Klubban a táncházat. Nagy László nem véletlenül vendége a klubnak. (A halála előtti napokban éppen a klub volt az a nyilvánosság, ahol utoljára megjelent.) Valószínű, hogy a vers ereje, egyetemes érvényűsége az, amely »kikényszerítette« a demonstratív formát, és a folklórból való építkezésben közvetettebb, általános érvényű jelentéssel bíró megfogalmazás felé vitte a koreográfiát. (Egy mozzanatot láthatjuk itt annak, hogy a Nagy László-i életmű egésze Petőfi, Ady és József Artila után a bartóki

modell legteljesebb reprezentánsa, ha úgy tetszik, kiteljesítése a modellnek, hiszen nemcsak művészete, hanem egész életútja is ezt tükrözi: élete és életműve koherensen azonos.) Timár Sándor és Sebő Ferenc pedig a frissen felgyűjtött, még élő erdélyi (gyimesi) folklórananyagban találták meg azt a sodró erejű közösségi táncformát (stílust!), amely ennek a tenni akarásban feszülő magatartásnak formát adhat. A koreográfia emlékeztet a Jancsó-filmekben (főleg a Fényes szelekben) gyakran látott, erőt demonstráló, önbiztatást, elszántságot szuggeráló táncokra, melyekben a táncosok egymásba kapaszkodnak, táncot alkotva, félkörben vagy körkörösben. Csak míg ott a tánc a demonstráció kerete, itt a Táncszókbán önmagában is érvényes, magas szintű esztétikai teljesítmény. Néptánclépésekből és -motívumokból épül fel, de farmerben adják elő, jelezve ezzel, hogy a dolog ma történik. A koreográfia a férfitáncosoknak ad hangsúlyos szerepet, ettől lesz erőteljes sodrású. A vége felé az egész csoport átalakul egy centrum felé lüktető, hatalmas, robbanásszerű energiák felhalmozásának képzetét keltő s a centrumtól visszalökődő, visszahullámzó masszává. Közben pedig a táncosok egymást váltogatva, csujogatósképpen »berikoltják« a Táncbéli táncszók sorait, amely így szavakba foglalva, a költészet eszközeivel értelmezi a látványt.”¹⁰

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál meghívója

¹⁰ Szász, 1981.

„A harmadik és jóval nehezebben körvonalazható, mert sokkal összetettebb csoportot az evokatív koreográfiák alkotják, amelyeknek nincs ugyan verbalizálható cselekményük, de nem is »csak« tánc vagy szokásfeldolgozások. A csoport hallatlanul sokszínűvé terebélyesedett a vizsgált időszakban. Itt az alkotói szándék, most már több – vagy más mint, az eredeti folklór színpadi újratereemtése, vagy egy történet táncszínpadra állítása. A műfaji vonulatnál inkább az anyagban rejlő értelmezési-fogalmazási lehetőségek feltárásáról beszélhetünk, egyrészt áttételes, elvont, alig megfogalmazható, másrészt néha konkrét üzenet jelenlétéről. Miután e művek evokatív, az alkotói mondanót nem el- és kimondó, inkább sugalló, felidéző, asszociatív erejüknel fogva hatnak, elsősorban nem komponálasmódjuk alapján különböztethetők meg, ezért bármelyik vázolt – vagy nem említett, mert nem ebben a periódusban felbukkanó – kompozíciós módszerrel születhetnek. A »műfaji« csoport egyik pólusán, az olyan műveket találjuk, amelyek úgy hordozzák az alkotó üzenetét, hogy akár »tisztá«, adaptív táncfeldolgozásnak is tekinthetők. A réteg legjellemzőbb kompozíciói például Kricskovics Antal rítust idéző, szuggesztív Ruzicsálója, Györgyfalvy-Szigeti négy epizódos Rondója vagy Györgyfalvy Sztvitje, de Timár Sándortól a Táncok népi hangszerekre és ének hangra című három tételes mű középső epizódja is, ahol a

6. Avas Táncgyűttes
Golombos: XX. századi felindulások
— forradalom (Daróci: Forradalmi verbunk)
— harmónia (Bartók: Három csikmezei népdal)
— magány (Bartók: Járatói)
— fergeteges indulatok (Vasvárcsika).
7. Volzsanka Táncgyűttes
Agejev-Hajkin: „Füzecske” — mese az orosz földről
8. Zalai Táncgyűttes
Draskóczy-Oroszky: Sosem volt Cigányország...
A kompozícióban baranyai, zalai és szatmári cigánytáncokat mutatnak be a koreográfus teljesen szubjektív felfogásával. A cigányok között eltöltött idő élményeinek sűrítése, tömör megfogalmazása a mű.
9. VDSZ Bartók Béla Táncgyűttes
Sebő-Timár: Táncszó
A kompozícióban teljesen eredeti néptáncok kerülnek bemutatásra, amelyeket az együttes a folklórversenyműsorokban hagyományos módon is bemutatott. Itt a néptánc Nagy László versével párosulva új gondolatok és érzelmek hordozójává, kifejezőjévé válik.
10. Vasas Központi Művészgyűttes Tánckara
Sebő-Györgyfalvy: Káin és Ábel
A cím bibliai, a mondanivaló korszerű és emberi: az egyik embernek nehéz, fáradságos munkája ellenére sem szegődik társul a siker, a másik könnyen boldogul. A kompozíció formanyelve két hagyományos magyar táncstíusból, a verbunkból és legényesből ötvöződik.
11. Najden Kyrvo Táncgyűttes
Metodi Kutev: Aszparuhov Lovascopoto
Aszparuhov az 1300 éves Bulgária megalapítója volt. Lovas nomád népével a Volga-vidékről Dél-Nyugat felé nyomulva a Dunán átkelve foglalta el a mai Bulgária területét.
12. Kosta Abreševic Táncgyűttes

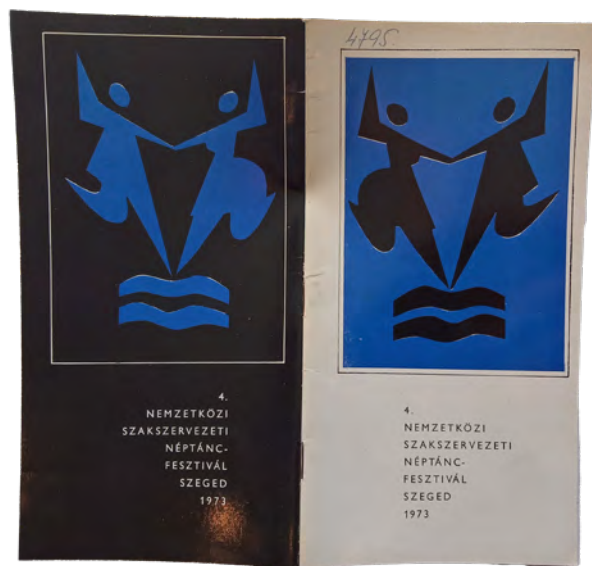

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál programfüzete

különféle táncdialektusok egymásutánjában villanásnyi drámát érzékelünk. Ugyanezt vonulaton erősíti Nagy László versének »csujogatóira«, a zenekíséret nélkül, civilben járt nagyhatású Táncszók is. Hasonlóan ide tartozónak tűnik a novellisztikus tömörségű Öt legény tánca; itt ugyancsak nem egyszerűen öt fiú legényesezik, hanem eltérő karakterek változó kapcsolódásait és ellentéteit érzékeljük.”¹¹

„Mert mibennünk zeng a lélek, Minket illet ez az élet.« Bár Nagy László Táncbéli táncszók című versének ajánlása így szól: »a Bartók táncegyüttes használatára«, a szakmabelieken kívül kevesen tudják, hogy a vers valóban az együttes számára íródott. Az ajánlás tehát szó szerint értendő: a költői sorok az együttes munkájának hatására, szinte a Toldi Gimnázium poros próbatermében, a táncokhoz készültek. Ezzel a verssel, illetve a rá épülő tánccal zárta visszatekintő műsorának első részét a Bartók együttes, s ez nyitotta meg a jubileumi gálaelőadást is. Kiemelkedően nagy hatású, különleges mű Nagy László verse Timár Sándor koreográfiájával. Számomra jelkép is. A hatvanas évek végén Sebőék révén ismertem meg ezt az együttest. Korosztályom, az akkori tizenévesek nagy találkozója volt ez a népművészettel. Az indító élményt a Bartók táncegyüttes s a körülötte kibontakozó – a Sebő együttes által fémjelzett – népzenei mozgalom adta.”¹²

A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál programfüzete

„Timár Sándor Táncszók című koreográfiáját már említettem. A táncnak Nagy László verse adja az eszmei ívét. Szervesen kapcsolódik ehhez az akkor frissen gyűjtött, lüktető erejű gyimesi tánc és az ütőgardon egzotikus ritmusa. A tánc lépésanyaga teljes egészében eredeti gyimesi anyag. Maga a táncformálás is megfelel az eredeti formáknak. Mindez együtt mégis teljesen mai. A mára utaló jelkép a fiúk farmernadrágja. A beatnemzedék lázadó, robbanásokkal teli közösségi magatartása jelenik meg. A tánc közben bekiabált Nagy László-i verssorok akár a beatnemzedék himnusza

¹¹ Fuchs, 1983. 92.

¹² Héra, 1984. 13.

is lehetnének. E sorok felkorbácsoló ereje eléri, sőt messze túlhaladja a nemzedék klasszikus költőjének, A. Ginsbergnek az *Üvöltés* című versben megírt sötét passzusait, amelyekben egy örületbe kergetett »közösség« tekint a romokban heverő világra. S kínjainak egyetlen kifejezési lehetősége az artikulálatlan üvöltés. Nagy László azonban az érzelmi és szellemi megtisztulás felé hajtja az indulatokat. Ez a magatartás egyszerre avantgárd és a csak megbotránkoztatásra törekvő avantgárdot jócskán meghaladó, humánus, örök érvényű emberi magatartás. Talán éppen ebben a gondolatban lehet megragadni az 1970-es évek ifjúsági folklórmozgalmának a lényegét is. Hiszen ez a mozgalom is avantgárd. Avantgárd, mert az apák rossz ízlésű, magyarnótás, műdalos, operettes ízlésvilágával szembefordulva, a nagyapák, dédapák távoli, romlatlanabb ízlésű világához fordul. Annyiban különbözik e tekintetben az avantgárdtól, hogy nem a megbotránkoztatás szándékával teszi mindezt. Igaz, motiválja a különös, a szokatlan vonzása, de a legfőbb mozgatóereje, hogy olyan értékre leljen, amely a benne lévő igényt, a felhalmozódó hiányérzetet kitölti.¹³

„A legnagyobb teljesítményű koreográfiák – a tánc elvontabb nyelvén ugyan – a tudatalattiba és az érzelmekbe talán a színjátszásnál is mélyebbre hatolva fogalmazták meg ismét az ifjúság »lázadásának«, a szépre-jóra lázító »felajánlkozásának« problémáit. (Például a *Táncszók*, Timár Sándor koreográfiája. A tánc közben csujogatóként bekiabált *Táncbeli táncszók* című verset Nagy László írta. A zenét Sebő-Halmos állította össze újonnan megismert erdélyi magyar népzeneből.)¹⁴

„...majd a második részben Nagy László *Táncszók* című versére írt koreográfia következett. A műsorfüzet szerint Nagy László ezt a versét a táncmozgalom indulásához írta, mely egyrészt az ifjúságnak a népművészet felfedezése miatti örömét tükrözi, másrészt viszont kifejezője az akkori (70-es évek eleji) politikával szembeni elégedetlenségének. Timár Sándor koreográfiája e két szándék tükrözője Nagy László versére eltáncolva.¹⁵

„Gyimesi csángó motívumokat lehetett felfedezni a Nagy László versére alkotott Timár-koreográfiában, a *Táncszókban*. Dac és kitartás találkozott itt, a megtört, a disszonáns mozgás és zene pedig feszessé tette az előadást, egyúttal gondolkodásra is készítetett, elmélyülésre, feloldódásra, amire volt is lehetőség, már következett a szünet.”¹⁶

„De unalomnak nyoma sem volt, és az előadás végére egy határozottan nem mindennapos produkcióval álltunk szemben. Timár úr a *Táncszók*at a 70-es évek táncházainak tiszteletére alkotta. A táncházakban a fiatalok népdallal és táncsal fejezhették ki politikai nézeteiket. Timár úr műve ennek a mozgalomnak a szellemét idézi. Az előadók itt is, mint a többi táncban, erőteljes lábdobogással táncoltak. De itt nem a romantikus, vagy vérbő zenére, hanem a hangos, haragos kiáltások és az ütőgardon ritmusára. A *Táncszók* versszakai olyan sorokat tartalmaznak, mint: »Oda megyünk, ahol kellünk, Ahol nekünk öröm lennünk Mert mibennünk zeng a lélek Minket illet ez az élet.« Ezek a sorok ártalmatlannak számítanak ma, de egy elnyomott politikai klímában a függetlenség kikiáltásaként hatottak. Ugyanígy kihívásként hatott a táncosok erőteljes lábdobogása. Timár úr koreográfiája hatásos.¹⁷

¹³ Szász, 1984. 31.

¹⁴ Szász, 1986. 56.

¹⁵ Borbély, 1994.

¹⁶ Arató, 1994.

¹⁷ Névtelen, 1994.

„Sebő Ferenc: Írt nekem egy olyan verset is, amelyet tánchoz használtunk fel a Bartók Együttesben, ez volt a Táncbeli táncszók. Azt mondtam, kellene nekünk egy olyasféle vers, amire táncolni lehet. Kezdetben nem értette, mire gondolok, de aztán vittem neki egy csomó eredeti tánckiáltást, »táncszót«, majd egy alkalommal elcipeltem a Toldi Gimnázium tornatermébe is – ott gyakorolt akkoriban a Bartók Együttes –, és megnézte a szóban forgó (gyimesi) táncokat. A gyimesi zene ugyanis szinte kínálta ezt a megoldást, lévén, hogy a táncolás valójában a hegedűt kísérő gardon erőteljes ritmusára történik, s a nagy dobogást a táncosok kurjantásai, ritmikus tánckiáltásai egészítik ki. E kis bemutatóval aztán tisztázódtak számára a műfaj körvonalai, s hamarosan megszületett a többreszes költemény, a Táncbeli táncszók, melynek római számokkal megjelölt tételei a gyimesi táncrend egy-egy táncfajtájának metrumát követik: I. Lassú magyaros, II. Sebes magyaros, III. Kettős jártatója, IV–V. Kettős sirulóje. (Nagyon furcsa számomra, amikor tájékozatlan szavalótól hallok ezt a verset. Sokan azt hiszik ugyanis, hogy a szöveget nem szabad ritmizálni, mert ez »költészet«.) A kis bemutatót megelőzően egyébként, ahogy belépett a tornaterembe, azonnal a mászókötelekhez sántikált, és botját eldobva megragadta az egyik kötelet, majd energikus karhúzásokkal egészen a tetőig felhúzódkodott rajta. Csak bámultuk, hogy milyen erős karizmai vannak.”¹⁸

„– Timár Sándor a táncmondásokat tanította, Nagy László pedig ennek hatására a »táncszókról« írt verset. Őt hogy ismerte meg?

– [Timár Sándor]: Eljött a próbáinkra. Éppen a csángó táncokat vettük, s nagyon megtetszett neki, hogy csujogatnak, azaz táncverseket kiáltanak a lányok és a fiúk. Azt kérte, írjuk le ezek szövegeit, és ezek ritmusára írta meg a Táncszók című versét, melyet a Bartók Béla Táncegyüttesnek ajánlott. Én pedig megcsináltam hozzá a koreográfiát.”¹⁹

„Hogy mennyire ez a személyesség ezeknek a szerepeknek a mélyebb értelme, azt ékesen bizonyítja a hasonlóképpen bravúros, bár a dolog természeténél fogva jóval egyszerűbb Táncbeli tánc-szók című táncszó-kompozíció, melyet a Bartók együttes »használatára« írt Nagy László. A Táncbeli tánc-szók is a ráhangolódás mesteri példája, a tánc közben spontánul feltörő jókedv tömör, szentenciaszerű csattanós, szellemes kifejezése ez. A jellegzetes népi műforma szabályainak megfelelően, erősen tagolt magyaros ritmusa igazában a táncsal együtt él. Nagy László szinte a ritmusba menti át a táncot is. Az ő tánc-szói azonban úgy fejezik ki a személyiség életszeretét, életakarát, hogy szilaj ritmusa keserűséget, csalódást, kitaszítottságérzést győz le. Szinte önéletrajzi utalással szól csalódásáról is:

Jó voltam én, jó voltam én ezelőtt
Szivárvánnyal írtam be a levegőt
Átváltozott gyászfekete szalagra
Hétrét kéne görnyedeznem alatta

Ezzel az élménnyel szemben szólal meg az életkedvű tánc-szó:

Táncra lábam, kutya a föld, eb az ég
Hadd mulatok, mikor sírnom illenék

¹⁸ Albert, 1996. 105–106.

¹⁹ Halász, 2005. 37.

S a kompozíció egészében az erő, tisztaság, emelkedettség, az önmagára hagyott, de magában méltósággal bízó személyiség erőt sugárzó önkifejezése. Az égi és földi menedék hiányát tudatosító, de megdöbbenés, keserűség helyett annak igényét is elutasító szerelemhítű vitalitás szólal meg a „világ piszka” ellenében is. A „zengő lélek” ünnepe ez a ritmus. Nemcsak az ellenséges közeg, nemcsak a csalódások legyőzése, de erőteljes szembenézés a halállal is: úgy perel az elmúlással, hogy meg akarja élni az élet szépségét, a szerelem boldogságát:

Ez a világ ellobban
Ölelj engem mégjobban”²⁰

Irodalomjegyzék

- Albert, Zsuzsa (1996): *Legenda Nagy Lászlóról*. Kortárs, 10. sz. 96–110.
- Arató, László (1994): *Körkép – határok nélkül*. Reggeli Délvilág, 07. 21. / 169. sz. 4.
- Bojár, Sándor (1974): *Táncantológia '73*. Népművelés, 01. 01. / 1. sz. 26–27. [képriport]
- Borbély, László (1994): *Szegedi Szabadtéri Játékok 94'* Hargita népe, 07. 27. / 146. sz. 4.
- Böjte, József (1975): *Koreográfus portrék*. Népművelés. 01. 01. / 1. sz. 38–39.
- Fuchs, Livia (1983): *Koreográfiai tendenciák a hetvenes évek néptáncművészetében*. Fuchs, Livia; Pesovár, Ernő (szerk.): *Tánc tudományi Tanulmányok 12*. Budapest, Magyar Táncművészek Szövetsége, Tudományos Tagozata. 79–99.
- Görömbei, András (2005): *Nagy László költészete*. Debrecen, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó.
- Halász, Csilla (2005): *Néptáncnyelven*. Heti Válasz, 09. 29. / 39. sz. 36–38.
- Héra, Éva (1984): *25 éves a VDSZ Bartók Béla táncegyüttese*. Népművelés, 02. 01. / 2. sz. 13–14.
- Hidas, György (1973): *A Bartók együttes sikere Szegeden*. Vegyipari Dolgozó, 08. 01. / 8. sz. 6.
- király (1973): *A IV. Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál Szegeden*. Népművelés, 05. 01. / 5. sz. 40.
- Maác, László (1973): *Táncművészeti mozaik Szegedről*. Muzsika, 10. sz. 44–46.
- Molnár, Zsolt (1975): *Tánc ház a Szigeten*. Magyar Ifjúság, 08. 08. / 32. sz. 39.
- Nagy, László (1994): *Krónika-töredék. Nagy László naplója. 1975. február 14-től 1978. január 29-ig*. Budapest, Helikon.
- Névtelen, (1994): „*Elindultam szép hazámból*” Az Állami Népi Együttes észak-amerikai turnéjának sajtóvisszhangja. Táncművészet, 12. 01. / 1–12. sz. 72. (Jack Anderson, The New York Times)
- Pesovár, Ernő (1974): *Táncantológia '73*. Muzsika, 02. 01. / 2. sz. 46–48.
- Szász, János (1981): *Bartóki modell – néptáncmozgalom. (Új folklórhullám, tematikus táncok, hagyományörzés.)* Kultúra és Közösség, 4. sz. 63–94.
- Szász, János (1984): *A folklórmozgalomról*. Magyar Ifjúság, 07. 27. / 30. sz. 30–31.
- Szász, János András (1986): *A közösségi értékek születésének forrásánál. A klubmozgalomtól az egyesületekig*. Ifjúsági Szemle, 5. sz. 49–60.
- Timár, Sándor (1977): *Táncbeli táncszók*. Kincskereső. 09-01 / 6. sz. 34–37.

²⁰ Görömbei, 2005. 656.